

принцип єдності навчання й виховання, активізувати освітній процес, підвищити загальноосвітній кругозір дошкільників, розширити й конкретизувати їхні знання.

Список використаних джерел

1. Бурова А. *Дидактичні ігри: Організація та керівництво. Дошкільне виховання.* 2007. № 7. С. 12-13.
2. Бурова А. *Рухливі ігри: Організація та керівництво. Дошкільне виховання.* 2008. № 1. С. 18-19
3. Веретенникова С.О. *Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою.* К.: Вища шк., 1979. 248 с.
4. Гринченко И. С. *Игра в теории, обучении и воспитании: учебно-методическое пособие.* М.: «ЦГЛ», 2006. 211 с.
5. Матвійчук В.А. *Екологічні ігри. Граємо разом у природі-2.* К.: Всеукраїнська дитяча спілка «Економічна варта», 2006. –С.20-22.
6. *Природа навколо нас. Розкажіть онуку.* 2009. №9-10. С. 25-60.
7. Рыжова Н. *Песок, глина, камни. Дошкольное воспитание.* 2003. №7. С.16-30.

УДК 373.2.015.31:502/504

Бастракова Т.О.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц. Карапузова І.В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розкриваються сучасні проблеми екологічного виховання дітей дошкільного віку. Визначено компоненти психологічної природи екологічних поглядів і переконань.

Серед важливих проблем сучасності, що турбують людство, особливо виділяються екологічні. Увесь світ зіткнувся з глобальною екологічною кризою і ця проблема потребує негайного вирішення. Тому серед багатьох напрямів освітньої роботи з дітьми дошкільного віку екологічна освіта набуває дедалі більшої актуальності. Стає зрозумілим, що сфера природокористування повинна служити об'єктом пильної уваги кожної людини. Лише за такої умови можна вивільнити раціональні, гуманістичні принципи, які сприяють розв'язку екологічних проблем.

Сучасний ЗДО є першою сходинкою збагачення дітей знаннями про природне і соціальне оточення, знайомство з загальною, цілісною картиною світу та формування науково обґрунтованого, морального й естетичного ставлення до нього. Зростає роль закладу дошкільної освіти у формуванні відповідальності особистості за історичну долю країни та всебічний прогрес українського суспільства.

Проблемі формування екологічної компетентності в науково-педагогічній літературі приділяли багато уваги відомі вчені Г.Беленька, С.Бондар, О.Кононенко, Л.Лепіхова, Л.Хоружа, С.Шмалей. Цілеспрямований процес формування відповідального ставлення дошкільників до природи в усіх видах навчальної суспільно корисної діяльності та спілкування з природою складають сутність екологічної освіти і виховання, які конкретизують і поглиблюють основну ціль – формування екологічної культури, екологічної відповідальності.

Принципове значення в педагогіці і психології має положення про те, що ставлення до природи набуває риси відповідального тільки при умові всебічного екологічного виховання особистості з дошкільного віку до глибокої старості [1, с.87]. У системі екологічного освіти дошкільників педагоги враховують той факт, що ставлення до природи включають такі аспекти. Перший виражає ставлення до природи як предмета матеріального виробництва, об'єкта праці та життєдіяльності людини. Другий – як ставлення до особистих природних даних, до свого організму, який включений в систему екологічної взаємодії. Третій показує ставлення людей до діяльності, пов'язаної з вивченням і охороною навколишнього природного середовища [2, с.86].

Зазначимо, що відповідальність, як внутрішня якість особистості, є поєднання раціонального й емоціонального, гармонійний зв'язок розуму і почуття. Екологічна відповідальність пов'язана з такими якостями дитини, як цілеспрямованість, зібраність, вміння мобілізувати свої можливості, самоконтроль, передбачення наслідків своїх дій в природному середовищі, критичне ставлення до себе та інших. Вихователю необхідно знати, що екологічна відповідальність та інші явища соціальної відповідальності, виражається в таких емоційних станах: турбота, занепокоєння, старанність, тривога, напруженість, хвилювання, зосередженість, сумнів тощо [3, с.35].

Відповідальне ставлення дитини дошкільного віку до природи ми розглядаємо як аспект утвердження відповідальності в якості стійкої риси характеру особистості. Екологічна відповідальність як внутрішня якість, як елемент свідомості є формою прийняття системи відповідальної залежності людини та природи. Вона характерна у вищій мірі позитивним відношенням до суспільних потреб і заснована на глибокому розумінні своїх вчинків, в усвідомленні цінності та соціальної ролі в екологічній ситуації [4, с.20].

Система потреб складає ядро особистості. Покликання до спілкування з природою властиве людині органічно, адже усім своїм минулим, сучасним і майбутнім вона пов'язана з природою. Покликання до природи включає всі прояви активності: чисто біологічну активність темпераменту, і соціальну активність переконань. Необхідність спілкування з природою включена в структуру

біологічних і пов'язаних з ними матеріальних потреб, та ідеальних (духовних, культурних) потреб пізнання природи, сенсу життя, існування. Зростає значення розвитку потреб нового типу – в цілісному відтворенні освоєного світу, у відповідальності за духовний розвиток людини в поєднанні з розвитком навколишнього середовища. Для педагога важливо, щоб потреба спілкування з природою впливала на соціальні потреби дошкільника, наприклад, постати певне місце в колективі, користуватися прив'язаністю друзів, увагою вихователя. Потреба в спілкуванні з природою, в її збереженні включається в систему мотивів індивідуальної поведінки. Відповідальність на рівні мотивів виступає як соціально збуджуючий стимул. Виділяють такі мотиви: громадсько-патріотичні – що ґрунтуються на бажанні примножити багатства природи і пов'язані з почуттям обов'язку перед суспільством з охорони природи своєї Батьківщини; гуманістичні – виражаються в прагненні проявити добро, співчуття у відношенні до живого, бажання захищати; естетичні – виявляються у потребі зберегти красу навколишнього середовища; науково-пізнавальні – виражаються у розумінні складних зв'язків суспільства, людини і природи, прагненням пізнати її закони; гігієнічні – виходячи з розуміння значення природи для здоров'я людини і бажання зберегти її оптимальні біофізичні та хімічні параметри; економічні – засновані на визнанні природи як джерела ресурсів для розвитку продуктивних сил суспільства, науково-технічного прогресу [3, с.35].

Звідси, розуміємо, що свідомість – це єдність знання і переживання. Засвоєння екологічних знань, звичайно, повинно супроводжуватися емоційними переживаннями дошкільника і сприяти становленню його екологічних переконань як стержневого компонента екологічної відповідальності.

Екологічні переконання – це суб'єктивне відношення людей до природи, яке розкриває знання про її значення для людини, про організованість та еволюцію природи, чуттєво пережиті і включені в ті аспекти свідомості, що пов'язані з розумінням ідей бережливого гуманного ставлення до природи. Як будь-які моральні переконання, екологічне переконання сучасної дитини дошкільного віку повинно будуватися на основі принципів загальнолюдської свідомості [5, с.44].

Моральне формування особистості, а також її формування відповідального ставлення до природи, базується не тільки на вимогах, а і на знанні взірців моральної поведінки, на порівнянні своїх дій і вчинків з такими зразками та їх оцінкою. Цей внутрішній процес приводить до створення оцінних відносин, зумовлюючих моральні, естетичні, юридичні та інші критерії вчинків і переживань людини. Отож формування у дошкільників відповідального ставлення до природи досягається за умови їх участі в

різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях, де необхідно приймати екологічно правильне рішення [7, с.65].

Психологічна природа екологічних поглядів і переконань, які впливають на формування відповідальності, включає три основні компоненти: інтелектуальний (екологічні знання та інтелектуальні вміння світоглядного характеру, володіння прийомами причинно-наслідкового мислення); персональний (мотивація, відношення і оцінка, віра в необхідність охорони природи і т.п.); внутрішню готовність (бажання, намір, потреба реалізації своєї позиції у вчинках діяльності по охороні природи.

Відповідно педагогічний освітній процес повинен бути спрямований на формування таких психологічних властивостей особистості, як потреба в спілкуванні з природою, інтерес до пізнання її законів, мотиви поведінки і діяльності по охороні природи, переконання – в соціальній обумовленості відношення людини до природи, в необхідності управління природними явищами.

Слід комплексно реалізовувати завдання екологічного виховання, а саме: виховування гуманного ставлення до природи; формування системи екологічних знань та уявлень про природу; розвиток уміння бачити і відчувати красу, привабливість кожного елемента довкілля; милуватися і захоплюватися ними; включення у посильну еколого-зорієнтовану діяльність. Вирішення цих завдань забезпечить активне спілкування дошкільнят з природним довкіллям і сприятиме їх соціалізації.

Отже, екологічне виховання – це систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в дітей екологічної культури. Завдання вихователя – допомогти маленькому досліднику розібратись у розмаїтті об'єктів і явищ природного середовища, викликати інтерес до нього, навчитись бачити духовне благородство, милосердя і на основі цього виховувати прекрасне в собі, почуття любові до всього живого, бажання охороняти й примножувати все, чим багата рідна земля.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.А. *Екологічна мандрівка. Бібліотечка вихователя дитячого садка*, 2013. № 3-4. С. 87-89.
2. Воронкова Л. *Дошкільне виховання в системі неперервної екологічної освіти й виховання в умовах НВК. Сучасна школа України*, 2011. № 12. С. 86-88.
3. Гамаюнова І. *Юні екологи. Тривалий дослід природоохоронної тематики для старших дошкільнят. Дошкільне виховання*, 2011. № 6. С. 35.
4. *Дитячими долоньками зберігай своє майбутнє та рідний край. Бібліотечка вихователя дитячого садка*, 2011. № 1. С. 20-36.
5. *Заповідники. Бібліотечка вихователя дитячого садка*, 2012. № 21-22. – С. 30-44.
6. Нестеренко М. *Природа планети Земля. Посібник для старших дошкільнят. Палітра педагога*, 2012. № 5. С. 26-27.
7. Тищенко Т.І. *Маленькі екологи (Гурткова робота). Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2012. № 21-22. С. 65-81.